

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Az élelmiszer adalékanyagok és a szabad kereskedelem.

Szeged 2014

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Élelmiszer biztonság	4
2.1. problémát kiváltó ok a népesség növekedés.....	5
2.2. Az Európai Parlament álláspontja.....	6
2.3. Hatósági ellenőrzés rendje Magyarországon	7
2.4. Genetikailag módosított élelmiszerek kockázatai.....	8
2.5. Nemesítés vagy GM.....	8
2.6. Vélt előnyök.....	9
2.7. kiszabadul a természetbe.....	10
3. Probléma.....	11
3.1. Nehezíti a helyzetet.....	11
3.2. Két választás.....	12
3.3. Üzlet, Politika és a Tudomány összefonódása.....	13
3.4. Profitorientált Amerika.....	15
4. Kereskedelmi háború	17
5. zárógondolatok.....	24
forrásmutató.....	

1. Bevezetés

Dolgozatomban arra törekszem, hogy bemutassam az élelmiszer szabályozás hatását a szabad kereskedelemre. Az Európai Unió¹ tagállamaiban ma mára nemzetközi magánjog forrásai² között kiemelkedő helyet foglalnak el az uniós rendeletek³. Ezen rendeletek szabályozzák az uniós viszonylatban felmerülő kérdéseket a joghatóság, továbbá külföldi határozatok elismerése és végrehajtása körében a brüsszeli rendeleteket. Írásomban az élelmiszer szabályozást⁴, mint mai aktuális témát és ennek hatásait fogom vizsgálni. Bemutatom az élelmiszer biztonsági láncot⁵ és jellemezve annak főbb hiányosságait. Magyarországot és az Európai Uniót, hogyan próbál tiltakozni a tilthatatlan ellen. A genetikailag módosított élelmiszer⁶ valós és vélt következményeit. A tőkével rendelkező Új világ⁷ nyomását arra szabályváltoztatásra, hogy az általuk termelt, és EU területén tiltott adalékanyagokat⁷ bejuttatva hogyan teremtenek új piacot. A téma bemutatása során arra törekszem, hogy egy régóta fennálló, és ma a legaktuálisabb problémán keresztül világítsam meg, hogy a szabályozások, tudományos tények, tanulmányok, érvek és ellenérveken keresztül a megoldásig.

¹ Az Európai Unió gazdasági joga I. A belső piac és a közös kereskedelempolitika

² Összehasonlító Jogtörténet

³ Király Miklós(szerk) Európai unió

⁴ Környezet és fejlődés K (élelmiszer biztonsági követelmények)

⁵ Plenum Press New York, 1985

⁶ Bánáti D. és munkatársai: az élelmiszer biztonság megítélése

⁷ Virághalmi S. *nem tudjuk, mit eszünk* Magyar Nemzet 2002.

2. Élelmiszer biztonság:

Az élelmiszer biztonság és annak a garantálása, hogy a teljes élelmiszerláncban - a mezőgazdaságtól a forgalmazás teljes folyamatában nem veszélyeztetni az élelmiszer, ha azt rendeltetésszerűen fogyasztja el. Ennek megfelelően az élelmiszerlánc minden szereplője felelős a megtermelt alapanyagok⁸, illetve a feldolgozott élelmiszerek biztonságáért. az élelmiszer-biztonság jelentősége az elmúlt évtizedben nőtt. Ennek megfelelően az élelmiszerlánc minden szereplője felelős a megtermelt alapanyagok, illetve a feldolgozott élelmiszerek biztonságáért. Átalakult az Európai unió élelmiszer politikája⁹ és ennek következményeként a jogalkotás is. Megváltoztak és kibővültek az élelmiszer jog alapelvei. Az EU élelmiszerek előállítására és forgalomba hozatalára vonatkozó keretjogszabálya¹⁰ szerint fogyasztók egészségének érdekének védelme a legfontosabb célkitűzés, amelynek érdekében az élelmiszeripari vállalkozóknak biztosítaniuk kell a nyersanyagok és a feldolgozott élelmiszerek teljes nyomon követhetőségét az élelmiszer-láncban¹¹ a termelőtől a fogyasztó asztaláig. Ezek a rendeletek csak az Európai Unión belül felmerülő joghatósági elismerési és végrehajtási problémák esetében alkalmazandók. Egy olyan rendelet elfogadása előtt állunk, ami mérföldkő lehet az EU számára. Szabad utat adjunk-e a génmódosított élelmiszereknek vagy nem. Illetve az EU-ban tiltott adalékanyagokat tartalmazó¹² élelmiszereket beengedjük-e. Az egyre növekvő világunkban és globális társadalmunkban már élelmiszerhiánnyal kell szembenéznünk. A legfrissebb statisztikai adatok szerint a világon mintegy 800 millió ember éhezik vagy alultáplált¹³. Erre a problémára próbál megoldást találni a 21. századunk vívmánya géntechnológia. Ami a szabályozások ellenére egy számottevően van jelen a piacon. Noha a termékeken csak az esetleges adalékanyagok vannak feltüntetve az, hogy esetleg génmódosított élelmiszert tartalmaz az a jelenlegi kiskapukat kihasználva nem vagy csak elvétve

⁸ kukabuvár.hu

⁹ Burke . D: Vita a génmódosított élelmiszerekről.

¹⁰ (178/2002/EK)

¹¹ Greenpeace titokban tartott tanulmány

¹² Matolay R-szirmai- Veszélyes mesterséges táplálékok

¹³ Laczay Péter Élelmiszer higiénia

Napjainkban széleskörűen alkalmazunk mindenféle élelmiszer-tartósítási módszert, viszont felismertük esetleges veszélyeiket is. A fogyasztók egészségét hosszútávon veszélyeztető szennyezett élelmiszerek és természetes eredetű szennyezőanyagok különösen nagy kárt tudnak okozni az emberi szervezetben.

Az engedélyezett és ellenőrzött körülmények között előállított élelmiszerek fogyasztásának nem lehet következménye olyan megbetegedés, mint amelyet házilag vagy ellenőrizetlen körülmények között készített ételek okozhatnak. A hatósági élelmiszer-ellenőrző laboratóriumok évente összesen 11-13 ezer állati és növényi eredetű élelmiszer-minta ólom, kadmium, higany arzén koncentrációját határozzák meg¹⁴. A határértéket meghaladó minták aránya kevesebb mint 1%. Az Európai Unió élelmiszerekre és takarmányokra vonatkozó gyors veszély-jelző rendszerének¹⁵ adatai szerint az élelmiszer- biztonsági problémák miatti riasztás és tájékoztatások többségét (32,2%) mikotoxinok határértékével kapcsolat túllépések adják. Az európai fogyasztók 42% úgy véli¹⁶, hogy az általuk elfogyasztott élelmiszerek veszélyeztetik az egészségüket.

2.1. A problémát kiváltó ok a népesség növekedés:

Évente 67,8 millió fővel kell számolni¹⁷. Vajon képesek leszünk étkeztetni ezt az embertömeget? Napjainkban nagyon sokat beszélnek a világ élelmiszer-termelésének helyzetéről és jövőbeni gondjairól. Nemzetközi fórumokon, ahol ilyen kérdésekről szó esik, sokak számára feltűnő az a hang, amellyel a fejlődő afrikai és dél-ázsiai országok küldöttei számon kérik a fejlett tőkés országok segítségét. Követelik hazájuk gazdaságának támogatását¹⁸, helyzetük javítását.

¹⁴ (ÉBTT,2004)

¹⁵ (RASFF,2006)

¹⁶ (EU barométer,2006)

¹⁷ KSH közleménye

¹⁸ Kiss J Amerikai Egyesült Államok külkereskedelmi gazdaság

A világ élelmezés gondja egyre súlyosabb gond. **FAO** (food and Agriculture Organization) amelynek tagja 130 ország és tagja Rómában van. Amely hivatásszerűen foglalkozik ezzel a témával.

2.2. Az Európai Parlament álláspontja:

Amely második olvasatban 2008. július 8-án került az élelmiszer adalékanyagokról szóló .../2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet elfogadására.

„A biztonságos és egészséges élelmiszerek szabad mozgása lényeges eleme a belső piacnak, és jelentős mértékben hozzájárul az állampolgárok egészségéhez és jó közérzetéhez, valamint szociális és gazdasági érdekeikhez. A közösségi politikák érvényesítése során gondoskodni kell az emberi élet és egészség magas szintű védelméről. Ez a rendelet az élelmiszerekben engedélyezett élelmiszer-adalékanyagokról szóló korábbi irányelvek és határozatok helyébe lép, hogy átfogó és racionalizált eljárásokkal biztosítsa a belső piac eredményes működését, ugyanakkor biztosítja az emberi egészség védelme és a fogyasztóvédelem magas szintjét, ideértve a fogyasztók érdekeinek védelmét és az élelmiszerkereskedelem tisztességes gyakorlatát is.”¹⁹

Áll az első három preambulumban. Ezt olvasva hátradőlhetünk hisz az jogszabályban foglalt, az EU- által megalkotott és Magyarországon is elfogadásra került 2008-ban. Azonban az ez nem ilyen egyszerű. Könnyebb lenne a világ, ha valamit törvényben vagy jogszabályba foglalnak, és mint valami szent írás az úgy is történne. Ezt olvasva Magyarországon csak egészséges élelmiszereket lehet levenni az áruházak polcairól. Hogy minden betartásra kerüljön és lehető legtöbbszor egészséges és emberi fogyasztásra alkalmas élelmiszerek vegyünk le a polcra, arról a NÉBIH gondoskodik.

¹⁹ 2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet

2.3. Hatósági ellenőrzés rendje Magyarországon:

Magyarországon működő felügyeleti szerv. Kormányrendelet döntése²⁰ értelmében 2012. március 15-ével jött létre a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal és a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal összevonásával abból a célból, hogy a rendelkező szakterületek erősségeinek és az átfogó élelmiszerlánc-biztonság adta lehetőségeknek összekapcsolásával még hatékonyabban legyen képes a teljes élelmiszerlánc felügyeletét ellátni, a felmerült kérdésekre és problémákra gyorsan reagálni.²¹ Jogelőd intézményük a Magyar Élelmiszerbiztonsági Hivatal. Igazgatóságuk, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Élelmiszerbiztonsági Kockázateértékelési Igazgatóság (NÉBiH ÉKI), 2012. március 15-én a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal (MÉBiH) jogutódjaként jött létre. A kormányrendelet döntése²² értelmében a MÉBiH önálló igazgatóságként beleolvadt a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) néven továbbműködő Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalba. Az egykori MÉBiH az Európai Unió elvárásainak megfelelően, 2003-ban alakult meg az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatal (EFSA) hazai partnerintézményeként.²³

²⁰ A 22/2012 (II.29.)

²¹ (wikipedia)

²² 22/2012 (II.29.)

²³ www.nebih.hu

2.4 Genetikailag módosított élelmiszerek kockázatai:

a génmódosítás során, célzott tervezett beavatkozással az öröklési anyag (DNS szerkezetének megváltoztatásával vagy átrendezésével hoznak létre új, kívánatos tulajdonságú élőlényt.²⁴

„Az ember már ma sem tudja kezelni azt az információt, ami rendelkezésére áll. Nem technikailag, hanem szellemileg nem képes többre. Éppen ezért a genetikai információt sem fogja tudni kezelni. A problémát pedig az okozza, hogy egyesek mindezt rossz szándékkal használják fel” (Venetianer Pál)

2.5 Nemesítés vagy GM

A génmódosítást végzők szerint a növényi géntechnológia tevékenység tulajdonképpen irányított, célzott nemesítéssel egyenértékű, azzal a különbséggel, hogy csak a pozitív tulajdonság megy át, a negatívok nem. Mindenek előtt érdemes leszögezni, hogy a nemesített növényfajok, és a házasított állatok életképessége általában gyengébb, mint vad rokonaiké, tehát tökéletesítésről szó sincs. Az emberi kéz által végzett biológiai „korrekció” inkább úgy értendő, hogy a fejlett tudományos világ nem az embereket szólítja fel az élő környezethez való alkalmazkodásra, hanem fordítva. Az élő világ DNS-ét szeretné az emberi világ igényeihez igazítani. A „gombhoz a kabátot” módszer azonban e tekintetben sem kockázatmentes.

A génmódosítás során tehát egy adott tulajdonságért felelős idegen DNS szakaszt juttatnak egy másik élőlénybe, oly módon, hogy az beépül a befogadó szervezet DNS állományába, és örökletessé válik. Ez azonban igen nehéz feladat.

„Nem szabad megtennünk mindent, amit technikailag meg tudunk tenni.”

²⁴ Tóth Gábor:Génháború

„Sosem volt még ekkora hatalmunk, és sosem voltunk még ilyen tehetetlenek.” (R. Oppenheimer, az atombomba kitalálója.)

A génmódosítás lehetőségének alapját az egymástól nagy mértékben különböző élőlényekben található genetikai anyag univerzalitása adja meg, vagyis minden élőlény sejtjében ugyanabból a négy betűből áll a DNS-ben kódolt szöveg. E módszerrel lényegében ledönthetők a különböző fejlettségi szinten lévő élőlények közötti korlátok, és tetszés szerint módosítható, átszabható, átalakítható a genetikai információ, a kutató fantáziájától függően. A génmódosítás eszköz lehet a növények beltartalmi, táplálkozásbiológiai értékének javításában is.

Ki szab határt a tudósoknak?: Valójában nem is laboratóriumban véletlenül megszülető szörnyektől, hanem a világjárványt előidéző vírusok létrejöttétől tarthatnunk inkább. Ez ugyanúgy már reális lehetőség. A génmódosítás egyik kritikus pontja, hogy az új tulajdonságot kódoló gén pontos beépülési helye nem határozható meg előre nagy precizitással. A génpuskával történő belövés ugyanis mintegy belekeni a transzgént a DNS-be, így nem nevezhető célzott beavatkozásnak.

2.6. Vélt előnyök:

A génmódosítás elterjesztésének érdekében kezdetektől fogva jól hangzó érveket hallunk a módszerekben rejlő lehetőségekről. E szerint a géntechnológia nagy ellenálló képességű, jó hozamú fajtákat eredményez. A rovarkártevőknek ellenálló növényeket alig kell majd permetezni. A tapasztalatok szerint ezen a területen vannak fennakadások. A GM növények ugyanis sok esetben nem adnak több termést, nem is olcsóbb a kezelésük, nem beszélve a kockázatokról. A szakemberek egy része szerint pusztán nemesítéssel is növelhető a hozam. A kukoricatermesztés átlaga ötvenszeresére a búzáé tízszeresére növekedett az elmúlt évtizedek munkája nyomán. Az elmúlt évek tapasztalatai nem egy esetben bizonyították, hogy a GM növények termesztése drágább, mint a normál fajtáké. A vetőmag ára, a speciális eszközök, a felhasznált gyomirtószer, a szükséges szakismeret, a technológiai adók, és a szankciók jelentős terhet róhatnak a termesztőkre.

Az éhező országok vezetői nemrég hivatalos levélben tiltakoztak az ellen, hogy az óriás cégek az éhínséget a saját profitszerzés érdekében tüzzék zászlajukra. A 24 afrikai ország által aláírt tiltakozásban kijelentik: „Nem hisszük, hogy ezek a cégek, vagy technológia segítene

farmereinknek abban, hogy előteremtsék élelmeinket a 21. században. Ellenben úgy gondoljuk, hogy teljesen aláaknázza azt a lehetőséget, hogy eltartsuk önmagunkat.”

Valós kockázatok: Elmondható tehát, hogy jelenleg azon élőlényeg DNS-éről van bővebb információ, amelyek az orvosi, mezőgazdasági, és élelmiszeripari kutatásokban szerepelnek.

„Aki jól figyel, és mindent megért, az tud csak lenni tetteiben óvatos.” (Szophoklész)

A DNS az élő anyag szinte legstabilabb molekulája, sőt a gazdaszervezet pusztulása után is fennmarad. A DNS további sorsát, és a környezetre való hatásait a szakemberek jelenleg nem tudják felmérni. „A géntechnológia még súlyosabb következményekkel járhat, mint az atomenergia.” (E.Chargaff, biokémikus)

2.7. Kiszabadul a természetbe:

Az Ohai Egyetemen sikerült igazolni, hogy a GM haszonnövények a beültetett új géneket átadják vad rokonaiknak. Sokak szerint az ellenállóbbá tett haszonnövény egyéb környezeti tényezőkkel szemben kevésbé rezisztens, így nem képes túlnőni vad rokonait. A megfigyelések azonban rámutattak, hogy a környezetbe való kiszabadulás igen nagy kockázatokat rejthet. Erre jó példa a repce, amely mintegy 3 km-es környezetben adhatja át vad rokonainak a beültetett idegen gént. A génmódosított cukorrépa esteében még a betakarítás után két évvel is ki lehetett mutatni a talajbaktériumokban az idegen gén jelenlétét, sőt antibiotikum-rezisztens fajokat is találtak közöttük. 2002-ben például egy texasi géntechnológiai cég által kifejlesztett gyógyszerhatóanyagot tartalmazó kukorica szabadul ki termőhelyről, és megfertőzte a szántóföld többi kukoricáját. A messzebb lakó bio gazdák engedélyét is be kellett vonni ezután, ami óriási felháborodást keltett.

Élelmiszeripari alkalmazások: Az élelmiszeripar és gyógyszeripar mellett a kozmetikumgyárak is e vívmányokat hasznosítják, sőt a jövőben egyre több iparág kapcsolódik be géntechnológiába. A sajtgyártásakor felhasznált oltóenzimet GM mikroorganizmusok termelik. Ennek előnye, hogy nem kell levágni a néhány napok borjak ezreit az oltóenzim kinyerése végett. A joghurtgyártás során nem egyszer antibiotikumnak ellenálló tejsav baktériumokat használnak, így elkerülhetők a hatalmas veszteségek. A sör-, és kenyérgyártáshoz géntechnológiailag feljavított élesztőtényészeteket vesznek alapul. Látható tehát, hogy az élelmiszeripar lényegében már ma is „nyakig benne van” a géntechnológiában. A sütéshez, illetve salátákhoz felhasználható repce-, és szójaolaj a tejszínpótlók,

kakaóvajpótlók, diétás zsírok, élelmiszer-adalékanyagok, tejalvasztásban használt enzimek, ma már elképzelhetetlen a génmódosítás alkalmazása nélkül. Mindenképpen különbséget kell tenni azonban az idegenként tartalmazó élelmiszer, és a génmódosítás segítségével gyártott élelem között.

3.Probléma

Igazából akkor kezdődnek a problémák, amikor magát a GM növényt visszük be a szervezetbe, vagyis GM vetőmagot alkalmazott a termelő, és a növényi terményt feldolgozott formában bekerült az élelmiszerkereskedelembé, jelöléssel, vagy jelölés nélkül. Ilyenkor a korábbiakban ismertetett kockázatok állhatnak fent. Persze az élelmiszeripari szakemberek szerint a génmódosítás kérdésköre felfűjt. Géntechnológia volt, van, és lesz. Ezen már nem lehet változtatni, mivel szervesen beépült a világ árutermelési rendszerébe. Ez valóban igaz, mégis féltő, a mérleg nyelve a jövőben elbillen, és már csak nem segítője lesz a gyártásnak a GM mikroorganizmus, hanem egyre inkább benne is lesz az ebédünkben a GM növény, a génállományával együtt. Ha az előbbi felett szemet hunyunk, az utóbbival kapcsolatban határozottabb fellépés szükséges. A gyártó azonban nem fogja szájbarágósan elmagyarázni a fogyasztóknak, hogy mi a különbség a kettő között, így autodidakta módon kell elsajátítani mindezt. A feldolgozott élelmiszeripari termékek területén belül érdemes ismerni azokat a termékcsoportokat, amelyek esetében génmódosított összetevővel potenciálisan számolni lehet. Magyarországon az úgynevezett feketegazdasággal sajnos még mindig számolni kell, ebből is adódóan számos esetben nem követhető nyomon, hogy honnan származik a termék, és genetikai státuszáról sincs információ.

3.1 Nehezíti a helyzetet

Az EU gyakorlatát követve az importáló végnek kell igazolást felmutatni arról, hogy az áru nem génkezelt. Az ellenőrző szervnek nincs elővizsgálati kötelezettsége.

3.2. Két teendőnk van tehát

Egyrészt megbízható forrásból, megfelelően felcímkézett, jó minőségű termékek szerezzük be, különösen a szója valamelyik alkotórészét tartalmazó termékek esetében. Másrészt vásároljunk hazai termesztésű szójababból készült ételeket, amellyel támogatjuk a magyar gyártót, és biztosan elkerüljük a GM szóját. A Magyarországon termesztett szójabab ugyanis bizonyosan nem génmódosított.

3.3. Üzlet,Politika és Tudomány összefonódása

„A géntechnológia alaposabban fel fogja forгатni a világot, mint bármely más eddigit tudományos forradalom.” (Ulrich Beck, szociológus)

Az elmúlt évszázadokban sokat változott a világunk. A középkorban minden új felismerés veszélyesnek számított, a tudóst pedig eretnek vádjával némították el. Korunkban a tudományos fejlődés előtt nincs gát, csak annak iránya van behatárolva, a gazdaságpolitikai érdekek függvényében. A tudomány, a politika, és az üzlet összefonódása azonban korunkban az emberiség érdekeit szem előtt tartó objektív és tudományos kutatások legfőbb ellenségévé lépett elő. Ugyanis egy újonnan felfedezett kísérleti stádiumban lévő, és még nem kellően biztonságos technológia mögött nagy volumenű üzleti, sőt politikai érdekek sorakoznak fel, ott a biztonság háttérbe szorul, és a módszert még tüzetesebb kontrollvizsgálatok előtt széles körben elterjesztik. Ez a genetikailag módosított szervezetek esetében sem történt másként. 1953 és 1973 között fejlesztették ki a DNS átviteli technológiát. 1990-ben az Európai Unió kiadta a GM élelmiszerekkel kapcsolatos irányelveket tartalmazó kerettörvényét. 1994-ben az Egyesült Államokban forgalmazni kezdték az első GM élelmiszert. Ettől kezdve az események felgyorsultak. 1999-ben több tényező miatt az Európai Unió ideiglenes leállította a GM termények engedélyezését. Az EU végül feloldotta a moratóriumot 2004-ben, és egy GM élelmiszert, emberi fogyasztás céljából, átengedett a rostán. A génmódosítás felfedezése után az első „pánikhullám” Amerikán söpört végig az 1970-es években, és magának a módszernek a létjogosultságát vonta kétségbe. A közvélemény a kísérletek betiltását sürgette, azonban az inzulin és az egyéb gyógyszerhatóanyagok előállítása megnyugtatta a kedélyeket, sőt a későbbi GM élelmiszerek elterjedését is megalapozta. A géntechnológia gazdasági szférába került át, és hatalmas üzletággá fejlődött. Ezek, saját fejlesztéseik által formálják a világ gazdaságát, orvostudományát és gyógyszeriparát. 1999-ben bevezetett moratórium a szakemberek szerint 10-15 év lemaradást eredményezett Európa számára. Valószínűleg a 2004-ben feloldásban ez a tény is szerepet kapott. Emellett Amerikai exportőrei évente közel 300 millió dollár veszteséget könyvelhettek el az „EU tudományosan alá nem támasztott maradisága” miatt. A génmódosítás körüli perpatvar a két kontinens általános szemléletbeli különbségéből adódik. Egy új módszer esetében az Egyesült Államok elve:”Ártatlan, mint be nem bizonyul egyértelműen bűnösnek.”, míg az EU vezérelve: „Bűnös, amíg nem bizonyítják ártatlanságát.” Az amerikaiak nem tudják bizonyítani a teljes ártalmatlanságot, az európaiak az egészségkárosító jelleget, így sok esetben patthelyzet alakul ki. Ha az EU beengedné a GM

élelmiszereket, az hamarosan az európai termelők tönkremeneteléhez, és az Egyesült Államok erőfölényének megszilárdulásához vezetne. A génmódosítás által keltett vihar második hulláma már nem az amerikai, hanem az európai területeket érintené. Az amerikai cégek nem titkolják, hogy ugrásra készen várják a bejutás Európába. A betörés első fázisában génmódosított késztermékek behozatalát szeretnék engedélyeztetni. Állításuk szerint az igazi áttörés akkor várható, ha az EU a GM vetőmagok elültetését is széles körben engedélyezné. Európában tapasztalható erőteljes tiltakozás folyamatosan visszahat az amerikai farmerekre is. Az elemzők szerint két lehetséges út áll a diplomata előtt. Az első, az Egyesült Államok egyfajta lehengerlő diplomáciai taktikával, részben politikai, részben gazdasági eszközök alkalmazásával olyan mértékű nyomást gyakorol, amely behódolásra készíti Európát. A másik lehetőség az, hogy az EU egyre kritikusabban viszonyul a kérdéskörhöz, a törvények folyamatosan szigorodnak, és a génszervezetek fogalma visszaszorul a világon. Ez esetben az Egyesült Államok óriási veszteséget könyvelne el, és a GM élelmiszerek jelentősége elenyészővé válna. Így a génmódosított élelmiszerek történelmi epizód szereplővé degradálnának, és feledésbe merülnének. Inkább az előbbire, mint az utóbbira van lehetőség, és naivság feltételezni azt, hogy a dollármilliókat kockáztató amerikai, és európai cégek valaha is elismerik termékeik kockázatait. Túl sok pénz és kutatómunka fekszik a GM élelmiszerekben ahhoz, hogy kivonuljanak a piacról.

3.4. Amerika- Ahol a pénz lett az úr²⁵:

Mivel a géntechnológiai cégek korábban vegyipari vállalatként funkcionáltak, most több tevékenységi kört látnak el egyszerre. Az autokratikus vezetési módszer kedvez az ilyen cégek növekedésének, és segíti az egységes stratégiák kidolgozását. A jövőben például jelentős összegeket csoportosítanak át az iskolai oktatás támogatására, és a tudósok marketing-, és pr-képzésére. A GM vetőmagok és élelmiszerek gyártói ugyanis felismerték, hogy a terjesztés legnagyobb gátjai azok az országok lehetnek ahol a közvélemény formálja az adott állam arculatát (pl. Nagy-Britannia, Franciaország). Áttörést tehát csak akkor érhetnek el, ha logikus érvekkel meggyőzik először az értelmet. Egyelőre azonban a nagyvállalatoknak meg kell elégedniük a kínai, közel-keleti és dél-afrikai felvevőpiacokkal.

A konzervatív kontinens:

Európa – Igényes fogyasztók: Míg Amerika együtt él a GM növényekkel, addig Európa viszolyog tőlük. Az EU-ban átlagosan a gazdák 90% követeli a génmódosítás tényének a megjelölését a csomagoláson, és 70 százalékuk nem is venne ilyen élelmiszert. Az európai tagállamok megegyeznek abban, hogy a GM élelmiszerek kapcsán négy fő szempontnak kell érvényesülnie:

1. Ártalmatlan legyen a fogyasztóra, és a környezetre.
2. Világosan fel kell tüntetni a génmódosítás tényét az áru címkéjén.
3. A termesztők kezeljék külön a GM és nem GM szállítmányokat.
4. A fogyasztó szabadon dönthessen, hogy megveszi-e a GM terméket, vagy sem.

A gyártók aggályosnak tartják a jelölés bevezetését, mivel „felesleges riadalmat” kelthet a laikus fogyasztók körében. A fogyasztóvédelmi szervezetek azonban kijelentették, hogy a vásárlónak akkor is joga van tudni a genetikai beavatkozásról, ha az élelmiszer semmilyen egészségügyi kockázattal nem jár.

A jelölési szabályok korlátait persze nehéz meghatározni. Sok vitát váltott ki például, hogy a GM takarmánnyal etetett szarvasmarha húsa, illetve teje, vagy éppen a GM szójaból készült lecitint tartalmazó csokoládé esetében kell-e jelölés.

²⁵ Génháború:Tóth Gábor

Az Európába érkező szója mintegy 60 százaléka a tengerentúlról származik, és a feldolgozott élelmiszerek jelentős részébe bekerül. Az európai áruházláncok többsége ellenzi a GM élelmiszerek forgalmazását. A gyártók felmérése szerint a fogyasztó érdekeit szolgáló, praktikusabban hasznosítható és tárolható GM zöldségek és gyümölcsök nemsokára az Európai Unióban is elfogadottak lesznek. Több felmérés azonban azt mutatja, hogy a tudatos európai fogyasztó még akkor sem vásárol GM paradicsomot, ha az ízletesebb és kevésbé romlik.

A jelölési szabályok szigorodásával a gyártó cégek egyre inkább sürgetik a „negatív listák” közzétételét, illetve kibővítését. Ezekre a listákra azok az élelmiszerek, illetve élelmiszer-alkotók kerülnek, amelyek esetében a hatóság nem teszi kötelezővé a genetikai módosítás tényének feltüntetését. Ha ugyanis minden genetikailag módosított összetevőt jelölni kellene, akkor lényegében szinte mindegyik termékre rá lehetne írni a visszatetszést keltő sorokat. Ez meglehetősen komolytalanná tenné a jelölési rendszert, és túlzott fogyasztói felháborodást eredményezne.

Egy bátor döntés: a tilalom

Az engedélyezési kérelmek egymás után érkeztek az Európa Tanács elé, és a kérdéskör teljes átlátása nélkül kellett több esetben is döntést hozni. GM növény engedélyezése történt 1996-1998 között, azonban a botrányoktól hangos média és az erősödő aggályok egyre jobban érzékenyvé tették a fogyasztókat az átlagostól eltérő élelmiszerek iránt, s ez hatott a szakminiszterekre is. A kaotikussá váló helyzetben Ausztria és Luxemburg lépett először, nemet mondva egy génmódosított Bt-kukorica fajta engedélyezésére. Később Franciaország, és Olaszország is csatlakozott hozzájuk, így megakadt az engedélyezési eljárás. Az országok közötti egyeztetés hiánya, az eljárási rend leállása, a jogi zavar és a nem tisztázott felelőségek azt eredményezték, hogy az Európai Unió Parlamentje „de facto” moratóriumot hirdetett. Az önkéntes, magyarázat nélküli moratóriumot egyébként az EP Környezetvédelmi Bizottsága kérelmezte az Európai Tanácsnál, számos politikus megaláztatására.

Az 1999 júniusától életbe lépő moratórium időlegesen felfüggesztette a génmódosított növények engedélyezését, és a szabályozás átláthatóbbá tétele mellett a lehetséges kockázatok felmérését is elrendelte. Mindaddig ugyanis csak egy meglehetősen felületes kerettörvény rendelkezett a „GM szervezetek szándékos kibocsátásról”. A moratórium napjától kezdődően tehát széles körű tárgyalások kezdődtek számos szakmai és civil szervezet bevonásával, és megindult a jogszabályi hézagok megszüntetését célzó törvénymódosító munka is.

4.1.Kereskedelmi háború:

Az USA-ban már az is értetlenséget váltott ki, amikor az Európai Unióban erősödni látszott a GM növények iránti ellenszenv. Az 1999-es moratórium azonban már felfingerelte az amerikai üzletembereket, és ezáltal a Fehér Házat is. A politikusok magyarázatot kértek, és tudományosan alátámasztott bizonyítékok felsorakoztatását sürgették a nemet mondó európai államoktól. Az érvek azonban nem voltak elég meggyőzőek az üzleti világ számára. Az Egyesült Államok vezetői hosszas mérlegelés után döntöttek: a Kereskedelmi Világszervezetnél perelik be az Európai Uniót, mivel megalapozott indok nélkül akadályozza az törvényekben rögzített szabad piaci kereskedelmet. A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 1995-ben jött létre, és elméletileg demokratikus elvek szerint működik. Az utóbbi években azonban több támadás is érte, mivel egyesek tudni vélik, hogy szűkebb körű elitcsoportok állnak a vezetés háttérében, amelyet az átláthatatlan hatalmi struktúra palástol. A WTO a múltban több olyan döntést is hozott, amely néhány érdekelt csoporton kívül másnak nem jelentett hasznot, sőt nem egy esetben környezeti károkat eredményezett. E globális bürokratikus rendszer maga alkotja szabályait, és az ezeket megszegőket súlyos szankciókkal bünteti. Hatáskörébe tartozik a nemzeti törvények befolyásolása is, és döntése ellen fellebbezésnek nincs helye. A Világbank és a Nemzetközi Valutaalap (IMF) mellett a WTO formálja bolygónk pénzügyi arculatát, tehát nem mindegy, milyen döntés születik a GM élelmiszerek ügyében. A génmódosítás körül zajló kereskedelmi háborúban az Egyesült

Államok tehát erőteljesebb eszközökhöz nyúl, hogy céljait elérje. Ahhoz, hogy az európai ellenfelek állni tudják a sarat, minden diplomáciai érzékükre szükség lesz a jövőben.

Az EU tagállamai pontosan tudják, engedniük kell, azonban azzal is tisztában voltak, hogy polgáraik továbbra sem fogadják be a GM élelmiszereket. A diplomata ezért olyan döntést hoztak, amely a fehér Ház számára is, és az unió számára is elfogadhatónak bizonyult. A tudományos eredményeket is figyelembe véve 2004 májusában feloldották a közel öt évig tartó „de facto” moratóriumot, és engedélyt adtak egy génmódosított Bt-kukoricafajta behozatalára. Ezzel párhuzamosan a tagállamok megszigorították a belső szabályozási rendszerüket, így az engedélyezés során komoly feltételrendszernek kell megfelelniük a GM terményeknek. Az EU vezetői tehát egyrészt engedékenységet mutatnak, másrészt viszont olyan szigorú belső szabályozókat építenek be a rendszerbe, amelyek mintegy kedvét szegik a gyártóknak, az engedélyezési procedúra szigorú követelményei miatt. Ilyen értelemben az EU Amerika előtti meghajlása okos diplomáciai lépésnek bizonyult. A nemrég engedélyezett növény esetében természetesen csak a feldolgozott formában történő behozatalt engedélyezik, a közfogyasztásra termesztés továbbra is tiltott.

4.2.Nemzeti szabályozás, szankciók és alkalmazásuk

Vonatkozó nemzeti jogszabályok: A hatósági szankciók alkalmazásának jogszabályi alapján a következő főbb jogszabályok, illetve jogszabályi helyek alkotják²⁶. A törvény 13§(1) pontja alapján az élelmiszer-ellenőrző hatóság a jogszabályi előírások megszegése esetén

- az élelmiszer-vállalkozás vagy annak egy része, illetve bizonyos tevékenysége működését megtilthatja, újbóli működését feltételhez kötheti,
- az élelmiszer forgalomba hozatalát megtilthatja, feltételhez kötheti vagy elrendelheti az élelmiszer megsemmisítését
- a szabálysértésekre vonatkozó külön jogszabály alapján pénzbírságot, illetve helyszíni bírságot szabhat ki.

A c) pontra vonatkozóan a kérdést a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény és a 218/1999. (XII.28.) Kormányrendelet szabályozza. Ennek alapján a szabálysértési bírság,

²⁶ 2003. évi LXXXII. törvény az élelmiszerekről

illetve helyszíni bírság kiszabására, is egyaránt közvetlenül jogosult mindhárom, hatósági élelmiszer- ellenőrzést végző szervezet, illetve a fogyasztóvédelmi hatóság.

A szabálysértési eljárásban kiszabható pénzbírság legalacsonyabb és legmagasabb összege hármezer, illetve százötvenezer forint. A szabálysértés tetten ért elkövetője ellen kiszabható helyszíni bírság összege hármezer forinttól húszezer forintig terjedhet.

A törvény 14. §. rendelkezik a minőségvédelmi bírságról a következők szerint:

1. Az élelmiszer-ellenőrző hatóság minőségvédelmi bírságot szab ki, ha eljárása során megállapíthatja, hogy az előállított, illetve forgalomba hozott élelmiszer nem felel meg az előírt, illetve a jelölésen feltüntetett jellemzőknek.

A minőségvédelmi bírságot, a hibát előidéző előállítónak, vendéglátónak, illetve forgalmazónak kell megfizetni. Amennyiben a hiba előidézőit nem lehet megállapítani, minőségvédelmi bírságot annak kell fizetni, akinél a kifogásolt terméket a hatóság megtalálta.

2005. évi CLXXVI. törvény az állategészségügyről: a törvény 45.§. 1.pontja meghatározza, hogy az, aki az ebben a törvényben foglalt előírásokat megszegi, magatartásának súlyához, ismétlődéséhez igazodó mértékű állategészségügyi bírsággal sújtható. Az állat-egészségügyi bírság kiszabása az élelmiszer-ellenőrző hatóságok közül a 138./2007. (VI.18.) Kormányrendelet ugyancsak az élelmiszer-biztonsági szervet jelölte ki.

302/2005. (XII.25.) Kormányrendelet a hatósági élelmiszer ellenőrzés-rendjéről: A kormányrendelet meghatározza az élelmiszer-ellenőrzés szervezetét és eljárásrendjét. A hatályos rendelet 2.§-nak 3. bekezdése szerint Magyarországon a hatósági élelmiszer-ellenőrzés feladatait az élelmiszer-biztonsági szerv, a közegészségügyi hatóság, és a fogyasztóvédelmi hatóság látja el. A rendelete alkalmazásában az élelmiszerbiztonsági szerv, a mezőgazdasági-szakigazgatási hivatal központja, illetve területi szervei a közegészségügyi hatóság az állami népegészségügyi és tisztiorvosi szolgálat regionális illetve kistérségi intézeti, fogyasztóvédelmi hatóság pedig a fogyasztóvédelmi főfelügyelőség, és a területi fogyasztóvédelmi felügyelőségek. Az élelmiszerbiztonsági szerv ellenőrző feladatai tekintetében kiemelkedő, hogy valamennyi élelmiszer-ipari vállalkozására vonatkozóan kizárólagosan ellenőrzi az élelmiszer-biztonsági előírások

betartását az élelmiszerek élelmiszer-biztonsági megfelelőségét, nyomon követhetőségét, az élelmiszerek élelmiszer-minőségi megfelelőségét, jelölését, csomagolását, és elbírálja az élelmiszerek fogyaszthatóságát. Az előbbiek mellett ellenőrzi az élelmiszerláncban az élelmiszerekkel rendeltetésszerűen érintkezésbe kerülő anyagok megfelelőségét, valamint az élelmiszerhigiéniai megfelelőségét. A hatósági szankcionálás egyrészt a vállalkozások működésének, illetve az élelmiszerek forgalmazásának korlátozását, másrészt pedig a különböző bírságok kiszabását foglalhatja magában. A gyakorlatban a hatósági ellenőrök főként bírságolás lehetőségével éltek. A jövőben ugyanakkor célszerű lehet a vállalkozások működését közvetlenül érintő egyéb szankciók gyakoribb alkalmazása is. Ezek ugyanis célzottan szolgálják a nem biztonságos, elfogyasztása, vagy kezelése révén közegészségügyi, és/vagy állategészségügyi veszélyt jelentő termékek kibocsátásának, forgalmazásának megelőzését., ezáltal is hozzájárulva a hatósági élelmiszer-higiéniai ellenőrzések hatékonyságának növeléséhez, és összességében az élelmiszerek biztonságos fogyaszthatóságának hatósági szavatolásához. (Laczay Péter – Élelmiszer-higiénia, élelmiszerlánc-biztonság)

2006-Ban az Európai Bizottság érvelt a szigorú szabályozás mellett. Bár a tagállamok nagytöbbséggel elutasították a Bizottság javaslatát. Így azok továbbra is fenntartják tilalmukat a genetikailag módosított élelmiszerekkel szemben. 22 ország ragaszkodott a tilalom fenntartásához, ami eléggé nyilvánvaló üzenet a Bizottság számára. Hozzáteszem ez volt az elő alkalom amikor a Tanács minősített többséggel szavazott a Bizottság génmódosított termékekkel szemben. Ez a döntés nagy visszhangot váltott ki az Egyesült Államok, Kanada Argentína felé, amelyek WTO-hoz fordultak az Unióval szemben mivel a korlátozást semmilyen tudományosan megalapozott érv nem támasztja alá. A bizottság feladatkörébe tartozik a szabályok helyes alkalmazásának ellenőrzése tagállami szinten. Ezért felhívta a tagállamok figyelmét, hogy oldják fel a tilalmukat. Illetve felvette azt a kérdést is, hogy születne más álláspont, ha a Bizottság újra feltenné a kérdést, módosítaná, esetleg kidolgozna egy teljesen új álláspontot. A genetikailag módosított kukorica variánsainak használata Ausztriában, Németországban és Luxemburgban korlátozott. Az olajrepcé Franciaország, Topas, és Görögország tiltotta be. Magyarországon a jelenleg hatályos szabályozás szerint 2005 óta szigorúan tilos génkezelt kukorica vetőmagjának előállításá,felhasználása, forgalmazása,de még a behozatala is az ország területére. A génmódosított növények emberre

veszélye hatását még nem ismerjük. Gyakorlatilag a sötétben tapogatózunk. Azonban pozitív hatásai korán jelentkeznek. A génmanipulált haszonnövények számos előnnyel rendelkeznek. A biológiai ipar által támogatott nemzetközi szervezet, az ISAAA (International Service for the Acquisition of Agri-biotech) közzé tett egy olyan anyagot amelyben génmódosított növények mutatja be. Az ilyen növények környezeti szempontból igen hasznosak, kevesebbet kell permetezni őket, ellenállóbbak a környezeti viszonytagságoknak és több termést hoznak. Ezzel csökkentve az éhezés és a szegénység globális szerepét. Természetesen megjelent egy ellentanulmány is amit a FÖLD Barátai Nemzetközi szervezet publikált. Miszerint ezek a hozzáfűzött reményeket korántsem váltották be, és nem igaz az a tény hogy kevesebb növényvédő szert használunk világszerte. Sőt, a génmódosított növények megjelenését követően nőtt a védekező szerek felhasználása. Ami kifejezetten káros az emberiségre nézve. Bár az ideológia az, hogy fogyasztásra szegényebb afrikai országok használnák, ahol mint élelmiszer alapvető hiány. Az ellenállóbb növény itt meg tudna teremni ezzel munkát élelmet biztosítana ott ahol most ez elképzelhetetlen. Gazdagabb országok pedig, mint takarmány az állatok számára, ahol jelen pillanatban problémát okoz a gazdáknak és ez évről évre növeli az élelmiszerek árát. Továbbá a bio-üzemanyagok terén használnák fel, ami szintén jelentősen csökkenti a gazdaságok költségeit és természetesen a munkagépek által kibocsájtott káros anyagok globális-üvegházra gyakorolt hatását.

4.3. Szabad kereskedelem és a vélt hatásai.

A szabad kereskedelem hatásai kedvezőek abból a szempontból, hogy megszüntetik a piaci torzulásokat. Méretgazdaságosan jobban kihasználható. nem vitatott előnye hogy ösztönzi a vállalkozókat új lehetőségek keresésére, a piacösszevonással nő az export- és importverseny. Ha ezt politikai szempontból vizsgáljuk akkor a kereskedelmi politikák külön érdekek eszközei és a kormányok érdekcsoportjai célpontjaivá válva nagyarányú újraelosztást valósíthat meg. Természetesen a piac szélesedése az erősebbnek jelent nagyobb hasznot.

Nagy hullámokat kavart a Transzatlanti Kereskedelmi és Befektetési Partnerség (TTIP) létrehozásának ügye, amelyről intenzív tárgyalások folynak az Európai Unió és az Egyesült Államok között. Valóban nagy a tét, hiszen a két gazdaság együttesen a világ GDP-jének több mint 50 százalékát és a globális kereskedelem harmadát teszi ki. Annak érdekében, hogy a TTIP az Atlanti-óceán mindkét partján kedvezzen a fogyasztóknak, fel kell ismerni, illetve el

kell kerülni néhány jelentős csapdát – amelyek között találni kevésbé nyilvánvalót is²⁷. Kétség kívül ez egy kétoldalú megállapodás ami újból és újból előtérbe kerül. Kanada és EU közötti kereskedelmi megállapodása ami a TTIP alapja lesz nem rég aláírásra került. Ez korántsem meglepő, hiszem a WTO már régóta törekszik arra hogy létrehozzon egy globális megállapodást. Sorra hiúsult meg a dohai és a Balin megkötött megállapodás is. Noha annyit sikerült elérni, hogy a vámok emelését megkönnyítse, de a főbb aggályokat a fogyasztó védelemmel kapcsolatos aggályok táplálják. Például az USA-ban a csirkehúst klóros vízzel mossák le, még az Európában antibiotikummal táplálják őket. Persze a gyártók részéről ez indokolt eljárás, hiszen szerintük a korábbi eljárás nem volt túl hatékony. Az Egyesült államokban jóval szigorúbban szabályozzák az élelmiszer előállítását mint Európában. Az amerikai élelmiszerbiztonsági- és gyógyszer- felügyeleti hatóság a legmagasabb elvárást követelik meg. Ami az első következtetésre nem azt jelenti hogy hogy az USA eláraszt minket a silány minőségű élelmiszerrel, hanem épp az ellenkezőjét az európaihoz megszokott jóval magasabb minőség kerülne az élelmiszerboltok polcaira. Ennek az egyességnek a fő hatása az lenne, hogy az lenne hogy lehetőségük lesz egyes országok arra specializálódni ami az ő élelmiszer-iparágazatuk főbb tevékenysége. Ennek megvan a hátránya a másik oldalról, például a piac torzulása, hiszen a fogyasztók nem fogják keresni a harmadik országbeli termékeket, mivel azok nem tartalmazzák majd a csökkentet vámot. Persze ezek mind csupán feltételezések, és mivel a fogyasztói szokások is változnak ez is víziója a jövőnek. Hogy ezt elkerüljük olyan szabályozásra lenne szükség, amely más országok számára, mint például Oroszország és Kína lehetővé teszi, hogy részt vegyenek a kereskedelem valamilyen formájában. Semmilyen szempontból nem lenne előnyös, ha harmadik országokat kirekesztenének és egy úgynevezett gazdasági unió jönne létre. persze az Uniónak oda kell figyelnie a befektetések védelmére. Attól tartva hogy bizonyos szabályozások gátat szabjanak a visszaéléseknek. Az sem elfogadható hogy olyan befektetők akik nem tagjai az Európai uniónak EU-s szintű védelmet kapjanak. Ez utóbbi gazdaságilag arra ösztönözné a tagállamokat hogy még több hitelt vegyenek fel, ami még jobban eladósodást jelentene. Ami egy esetleges adóság katasztrófát idézne elő és ezzel új fejezetet nyitva az EU életében. Az kétségtelen hogy a TTIP jelentősen serkenti az Atlanti- óceán mind két partján lévő gazdaságának a teljesítményét. DE ez kevés, ha kiskaput hagyunk arra hogy létrejőjön egy olyan adósság-közösségiesítés, ami az euró kötvényekhez hasonló helyzetet eredményezne.

²⁷ www.index.hu

Az élelmiszer-biztonságban és az egészség-erősítésben, s általában az élelmiszer-minőség változásában szerepet játszó tényezők kinetikus jellemzőinek kvantifikálása. Ide tartozik az élelmiszer-minőségének javítása érdekében szükséges minőségjellemzők modelljeinek megállapítása, különös tekintettel az előbb említett fitokemikáliák változásaira az élelmiszerek kezelésére, feldolgozásra, tárolásra és forgalmazására során. ehhez ugyancsak igény jelentkezők célszerű bioszenzorok és lehetőség szerint roncsolás-mentes vizsgálati technikák kidolgozására továbbfejlesztésére. Szükség van az élelmiszer-összetevők reakcióinak különféle környezeti tényezőktől függő molekuláris termodinamikai modelljeinek meghatározása is.

az előbbiekhöz kapcsolódóan a kívánatos élelmiszer-összetevők- és gyártásfejlesztési célkitűzések, amelyek megvalósításával az élelmiszer-tudomány új eredményei a gyakorlatba átvihetők lesznek annak a szemléletnek az alapján, ami a korábbiakkal ellentétben az élelmiszer-láncolat végéből: az az élelmiszert fogyasztó emberből és annak igényéből kiindulva formálja az élelmiszer-láncolat egészét. Ebből az új szemléletből következik a élelmiszerek nyomon követhetőségének minden nemű feladat megvalósítása is, s az, hogy egyre inkább nélkülözhetetlen az élelmiszergazdasági gyakorlat minden területén, a kutatásban-oktatásban, a tudományos testületekben, a fogyasztói szervezetekben és a kormányzati döntéshozásban tevékenykedő szakembereknek egymást értéke és együttműködése.

5. Zárógondolatok:

Dolgozatomban az elemzés során törekedtem a logikai összefüggések feltárására, a rendelkezésre álló források alapján. Konklúzióként arra kíséreltem meg rávilágítani, hogy bár egyre bonyolódó társadalmunk viszonyaira a jognak is szükségszerűen egyre komplexebb szabályozással kell reagálnia, voltaképpen minden alapprobléma a létszükség kielégítésére szolgál. A jogértelmezés és jogalkalmazás tekintetében szükségszerű a történelmi és nemzetközi összefüggések, szokások, gyakorlat vizsgálata, a nemzetközi, de legalábbis a közös európai jogi kultúra megteremtéséhez szükséges kontextuális jogi szemlélet és jogrend kialakítása lenne célszerű. A járt útnak a járatlanért való elhagyása tehát véleményem szerint e helyütt mindenképpen kerülendő, ehelyett annak minél tökéletesebb kikövezésére kellene törekednünk. Választás elé került az emberiség. A felgyorsult világunkban kénytelen vagyunk élelmiszerpótló anyagokat használni. Különböző színező anyagokat vagy esetleg tartósító szerek, hogy az élelmiszer szállítható és tárolható maradjon a felhasználásig. Globális világunk választás elé állt a GM élelmiszerekkel szemben. Amit nem az emberiség érdeke, hanem sokkal inkább a profitorientált piac fogja eldönteni. Ha génmódosított élelmiszerektől mentes világban élünk, akkor jobb, ha egy lakatlan szigetre költözünk, mert ma már közvetlenül vagy közvetve jelen vannak a mindennapjainkban. Egyelőre az EU próbál gátat szabni a behozatal ellen szembeszállva a piaci nyomásnak. Magyarországnak lehetősége van továbbra is szabályozni és tiltani a génmódosított vagy az egészségre káros élelmiszerek legális behozatalát az ország területére. Ha a szabályozást előbb tesszük meg és nem utólag lehetőségünk van kimaradni az egészségre káros élelmiszer piacra kerülésére. A jogszabályalkotásra általánosan elmondható hogy utólag szankcionálnak, vagy tiltanak.

Ha az gondolod, hogy kis dolgok nincsenek hatással nagy dolgokra, akkor aludj együtt egy szűnyeggel (Buddha)

forrásmutató

Jogszabályozás, EU jogforrások, nemzetközi egyezmények:

Élelmiszer kémia: hajós Gyöngyi)

forrás: Tóth Gábor Génháború: 2004

Betiffol, H.: Aspects philosophiques du droit international privé. Új kiadás 2002., Paris, 1956.

Von Bar, Ch. – Döpefel, P.: Deutsches und internationales Privatrecht im 16. und 17. Jahrhundert, Tübingen, 1995, 2001.

Beale, J.H.: A Treatise on the Conflict of Laws. New York, 1935

Bucher, A.: La dimension sociale du droit international privé. Leiden-Boston, 2010.

Cavers, D.F.: The Choice-of-Law Process. Ann Arbor, 1965.

Cavers, D.F.: The Choice-of-Law Process. Selected Essays 1933-1983. Durham, 1985.

Currie, J.B.: Selected Essays on the Conflict of Laws. Durham, 1963

Dell'Adami, R.: A nemzetközi magánjog haladása Budapest, 1888

Einhorn, T.: American vs. European Private International Law – The Case for a Model Conflict of Laws Act (MCLA). In BOELE-WOELKE-EINHORN-GIRSBERGER-SYMEONIDES: Convergence and Divergence in Private International Law – Liber Amicorum Kurt Siehr. Zürich – The Hague, 2010. 3-36.

Flessner, A.: Interessenjurisprudenz im internationalen Privatrecht. Tübingen, 1990.

Gamillscheg, F.: Der Einfluss Dumoulin auf die Entwicklung des Kollisionsrechts. Berlin-Tübingen, 1955.

Gutzwiller, M.: Geschichte des Internationalprivatrechts. Basel-Stuttgart, 1977.

Gutzwiller, M.: Der Einfluss Savignys auf die Entwicklung des Internationalprivatrechts. Freiburg (Schweiz), 1923.

Hay, P.: Flexibility versus Predictability and Uniformity in Choice of Law. Dordrecht-Boston-London, 1991.

Horváth B.: Comparative Conflicts Law and the Concept of Changing Law. Am. J. Comp. L., 15. (1966/67) 136-158. [Magyar fordításban: Acta FAc. Rol-iur. Univ. Sci. Bud de rolando Eötvös nom., XLVI. (2009) 129-154.]

- Jayme, E.: Pasquale Stanislao Mancini – Internationales Privatrecht zwischen Risorgimento und praktischer Jurisprudenz. Ebelsbach, 1980.
- Joerges, Ch.: Zum Funktionswandel des Kollisionsrechts – Die „Governmental Interest Analysis“ und die „Krise des Internationalen Privatrechts“. Berlin-Tübingen, 1971.
- Juenger, F.K.: Zum Wandel des Internationalen Privatrechts. Karlsruhe, 1974.
- Kegel, G.: The Crisis of Conflict of Laws. Recueil des Cours, 1964. II. 91-268.
- Kegel, G.: Joseph Story. RabelsZ, 43. (1979) 609-631.
- Kegel, G.: Story und Savigny. Festschrift für die Rechtswissenschaftliche Fakultät Köln. Köln, 1988. 65. skk.
- Kohler, Ch.: Der europäische Justizraum für Zivilsachen und das Gemeinschaftskollisionsrecht, IPRax, 23. (2003) 401-412.
- Leflar, R.A.: Choice-Influencing Considerations in Conflicts Law. New York University Law Review; 41. 1996.
- Matschler, F.- Siehr, K. – Delbrück, J.: Multilateral Staatsverträge erga omnes und deren Inkorporation in nationale IPR-Kodifikationen – Vor und nachteile einer solchen rezeption, Heidelberg, 1986.
- Madi F.: Vivódás a valósággal a nemzetközi magánjogban. Állam- és Jogtudomány, XII. (1969) 65-96.
- Meuers, E. M.: Etudes d'histoire du droit international privé. Paris, 1967.
- Neumeyer, K.: Die gemeinrechtliche Entwicklung des internationale Private- und Strafrechts bis Bartolus. München-Berlin-Leipzig, 1901-1916.
- Nishitani, Y.: Mancini und die Privatautonomie im Internationalen Privatrecht. Heidelberg, 2000
- Reese, W.L.M.: Conflict of Laws and the Second Restatement, Law and Contemporary Problems, 28. 1963.
- Savigny, von F.C.: System des heutigen Römische Rechts, Band 8. Berlin, 1849, változatlan utánnomás: Darmstadt, 1956.
- Scoles, E.F.-Hay, P. – Borchers, P.J.-Symeonides, S. C.: Conflict of Law. St. Paul, Minn., 2004.
- Siehr, K.: Ehrenzweigs lex-fori-Theorie und ihre Bedeutung für das amerikanische und deutsche Kollisionsrecht. RabelsZ, 34. (1970) 585-635.
- Siehr, K.: Revolution and Evolution in Conflicts Law. Louisiana Law Review; 60. 2000.
- Story, J.: Commentaries on the Conflict of Laws, Foreign and Domestic. Boston, 1834, újranyomás az eredeti 1834-es kiadás nyomán: Stockstadt am Main, 2007.
- Symfonides, S. C.: American Private International Law. Alphen aan den Rijn, 2008.
- Symfonides, S. C.: Annual Choice of Law Survey. Am. J. Comp. L., 36-58. 1988-2010.

Szászy I.: Az európai népi demokráciák nemzetközi magánjoga. Budapest, 1962.

Vekás L.: A nemzetközi magánjog elméleti alapjai. Budapest, 1988

Vekás L.: A nemzetközi kollíziós jog az ezredfordulón. In *Ius Privatum, In Commune Europae, Liber Amicorum*, Sudia Ferenc Mádl Dedicata, Budapest, 2001, 249-264.

Vekás L.: A tagállami kollíziós nemzetközi magánjog alkonya Európában. In Raffai K. (szerk.): *A nemzetközi gazdasági kapcsolatok a XXI. században*. Budapest, 2011. 129-143.